

PREZUMPCIA KONANIA ORGÁNU VEREJNEJ MOCI LEGE ARTIS

Písomne vyhotovený rozsudok je verejnou listinou a princíp vyjadrený v § 205 Civilného sporového poriadku sa sprostredkovane použije aj na postup súdu (iného orgánu verejnej moci) pri výkone jeho právomoci (napríklad vo vzťahu k otázke, či bol rozsudok vyhlásený v zhode s jeho písomným vyhotovením), pokiaľ nemožno hodnoverne pomenovať (ani súdom konajúcim v opravnom konaní) skutočnosť, ktorá preukazuje opak. Nie je teda prípustné založiť pochybnosť na prezumpcii nestatočnosti dotknutého orgánu vyvodenej ako abstraktný predpoklad.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. IV. ÚS 313/2022 z 8. novembra 2022)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša a sudcov Libora Duľu (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **A. K.**, zastúpenej JUDr. Helenou Čerešňovou, advokátkou, Horné Predmestie 216/16, Svätý Jur, a o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **J. K.**, zastúpenej JUDr. Luciou Nováčkovou, advokátkou, Pluhová 2010/8, Ivanka pri Dunaji, proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave č. k. 15 Co 117/2021 z 31. marca 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Krajského súdu v Bratislave č. k. 15 Co 117/2021 z 31. marca 2022 **bolo porušené** základné právo sťažovateľiek na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a ich právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 15 Co 117/2021 **bolo porušené** základné právo sťažovateľiek na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a ich právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
3. Uznesenie Krajského súdu v Bratislave č. k. 15 Co 117/2021 z 31. marca 2022 **zrušuje** a vec **vracia** Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie.
4. Sťažovateľkám **priznáva** finančné zadost'učinenie každej v sume po **2 000 eur**, ktoré im **je** Krajský súd v Bratislave **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Krajský súd v Bratislave **je povinný** nahradiť sťažovateľke A. K. trovy konania v sume **616,38 eur** a zaplatiť ich jej právnej zástupkyňi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
6. Krajský súd v Bratislave **je povinný** nahradiť sťažovateľke J. K. trovy konania v sume **616,38 eur** a zaplatiť ich jej právnej zástupkyňi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
7. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavné sťažnosti sťažovateľiek a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka A. K. (ďalej aj „sťažovateľka 1“) sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 19. mája 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľka 1 navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie, priznať jej finančné zadosťučinenie vo výške 35 000 eur a náhradu trov konania. Sťažovateľka 1 tiež namieta porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, i keď v petite ústavnej sťažnosti toto právo výslovne slovne nešpecifikuje.
2. Sťažovateľka J. K. (ďalej aj „sťažovateľka 2“) doručila ústavnému súdu 24. mája 2022 ústavnú sťažnosť, ktorá je totožná s ústavnou sťažnosťou sťažovateľky 1, pričom je na ústavnom súde vedená pod sp. zn. II. ÚS 303/2022.
3. Sťažovateľky boli v procesnom postavení žalobkýň v konaní vedenom na Okresnom súde Bratislava III (ďalej aj „okresný súd“) pod sp. zn. 11 C 182/1987. Predmetom konania bolo zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva k špecifikovaným nehnuteľnostiam. Predmet konania teda patrí k veľmi častej a štandardnej rozhodovacej činnosti súdov, a teda vec nie je možné hodnotiť ako právne zložitú.
4. Prvým rozsudkom č. k. 11 C 182/87-45 z 19. septembra 1988 okresný súd zrušil podielové spoluvlastníctvo účastníkov k nehnuteľnostiam tak, že do vlastníctva sťažovateľiek prikázal parcelu č... – zastavaná plocha vo výmere 204 m², parcelu č... – záhrady vo výmere 581 m² v podieloch $\frac{3}{4}$ pre sťažovateľku 1 a $\frac{1}{4}$ pre sťažovateľku 2 v zmysle geometrického plánu; do vlastníctva žalovaných v 1. a 2. rade prikázal parcelu č... – zastavaná plocha vo výmere 897 m² v podieloch $\frac{1}{2}$ pre žalovanú v 1. rade a $\frac{1}{2}$ pre žalovaného v 2. rade, žiadnemu z účastníkov nepriznal právo na náhradu trov konania. Proti rozsudku okresného súdu podala odvolanie žalovaná v 1. rade. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) ako odvolací súd uznesením č. k. 14 Co 452/88-125 z 12. decembra 1988 napadnutý rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.
5. Súdne konanie bolo následne prerušené uznesením okresného súdu č. k. 11 C 182/1987-171 zo 16. septembra 2014. O pokračovaní v konaní bolo rozhodnuté uznesením okresného súdu č. k. 11 C 182/1987-451 z 10. decembra 2019 v súvislosti s rozsudkom okresného súdu č. k. 21C/67/2014 z 31. mája 2018, ktorým bolo právoplatne určené, že S. K. nemá žiadne vlastnícke práva k sporným nehnuteľnostiam, a teda nie je dôvodné s ňou konať ani v konaní sp. zn. 11 C 182/1987. Tým bola zároveň vyriešená aj otázka účasti S. K. v konaní sp. zn. 11 C 182/1987.
6. Následne sa uskutočnili tri pojednávania a okresný súd vo veci rozhodol v poradí druhým rozsudkom č. k. 11 C 182/1987-566 z 3. novembra 2020. Proti predmetnému rozhodnutiu podala odvolanie žalovaná v 1. rade, o ktorom rozhodol krajský súd uznesením č. k. 15 Co 117/2021-647 z 31. marca 2022 (ďalej len „napadnuté uznesenie krajského súdu“) tak, že rozsudok súdu prvej inštancie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

II.

Argumentácia sťažovateľiek

7. Sťažovateľky poukázali na § 390 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), ktorý stanovuje, že odvolací súd sám rozhodne vo veci, ak a) rozhodnutie súdu prvej inštancie bolo už raz odvolacím súdom zrušené, vec bola vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie a b) odvolací súd koná a rozhoduje o odvolaní proti novému rozhodnutiu súdu prvej inštancie. Krajský súd toto ustanovenie Civilného sporového poriadku ignoroval. Dokonca v bode 19 odôvodnenia svojho rozhodnutia výslovne uviedol, že „odvolací súd uvedomujúc si zákonný zákaz opätovného zrušenia rozhodnutia súdu prvej inštancie v zmysle § 390 CSP dospel k záveru, že vzhľadom na tak závažné vyššie uvedené nedostatky v postupe súdu prvej inštancie, ktoré odvolací súd nemôže odstrániť, nie je možné, aby vo veci sám rozhodol“.

8. Podľa názoru sťažovateľiek, poukazujúc na nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 227/2018, je zrejme, že dikcia § 390 CSP je jednoznačná a je nepochybné, že pri naplnení hypotézy právnej normy nemôže konajúci krajský súd napadnuté rozhodnutie súdu prvej inštancie za žiadnych okolností zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie. Predmetným ustanovením bola do Civilného sporového poriadku zavedená tzv. zásada jedenkrát a dosť, ktorej zmyslom a účelom je zabrániť opakovanému zrušovaniu prvoinštančných rozhodnutí, a tým aj zbytočným priet'ahom v konaní, a týmto spôsobom posilniť princíp právnej istoty a zásadu hospodárnosti konania. Keďže krajský súd v príkrom rozpore s § 390 CSP namiesto meritórného rozhodnutia vydal napadnuté rozhodnutie, ktorým vec vrátil súdu prvej inštancie, hrubo porušil princíp právnej istoty, spôsobil priet'ahy v konaní a odmietol sťažovateľkám spravodlivosť (denegatio iustitiae).

9. Miera závažnosti protiprávneho konania krajského súdu je podľa názoru sťažovateľiek o to závažnejšia, že spor je vedený od roku 1987, t. j. už 35 rokov, pričom samotné sťažovateľky tieto priet'ahy žiadnym spôsobom nezavinili ani sa na ich vzniku nepodieľali. Predmet súdneho konania sa nevyznačuje neobvyklou zložitost'ou; naopak, ide o bežnú a častú rozhodovaciu činnosť súdov.

10. V záujme čo najrýchlejšieho rozhodnutia vo veci samej sťažovateľky zabezpečili a súdu prvej inštancie predložili znalecký posudok z 29. septembra 2020 vypracovaný znalcom z odboru stavebníctva, odvetvia pozemných stavieb, vodných stavieb, odhadu hodnoty nehnuteľností. Žalovaní žiadne dôkazy počas súdneho konania neprodukovali.

11. Skutočnosť, že vec nie je do dnešného dňa právoplatne rozhodnutá, závažným spôsobom zasahuje do výkonu vlastníckeho práva sťažovateľiek garantovaného v čl. 20 ústavy, keďže výrazne obmedzuje možnosť sťažovateľiek disponovať majetkom.

12. Krajským súdom vyčítané procesné nedostatky postupu prvoinštančného súdu, ktoré boli dôvodom na vydanie napadnutého rozhodnutia, nemajú podľa sťažovateľiek oporu v zákone. Nesprávna je požiadavka krajského súdu vyhotovovať zápisnicu z pojednávania aj v prípade, ak sa o pojednávaní vykonáva zvukový záznam (§ 98 ods. 1 v spojitosti s § 99 ods. 1 CSP). Z § 98 ods. 1 CSP je zrejme, že „o procesných úkonoch, pri ktorých súd koná so stranou alebo vykonáva dokazovanie, sa vyhotovuje záznam technickým zariadením určeným na zaznamenávanie zvuku“. Keďže sa žiadna zo strán sporu nezúčastnila vyhlásenia rozsudku (súd teda nekonal so stranou), nemal súd prvej inštancie povinnosť v zmysle § 98 ods. 1 CSP vyhotovovať zvukový záznam. Krajský súd vytkol okresnému súdu procesné vady, ktoré nepochybne ani procesnými vadami nie sú.

13. Sťažovateľka 1 vzhľadom na svoj vek (nad 70 rokov) a vážne zdravotné problémy, ktoré jej výrazne znižujú kvalitu života, poznajúc podstatu § 390 CSP, bola vážnym spôsobom dotknutá nielen na svojich právach, ale aj na svojom zdraví. Krajský súd svojím nezákonným rozhodnutím zasiahol aj do majetkovej sféry sťažovateľky 1 – dôchodkyne, ktorá musí

vynaložiť ďalšie prostriedky na právne zastúpenie, čo by nebolo potrebné, ak by krajský súd postupoval v súlade so zákonom.

14. Sťažovateľky 35 rokov čakajú na meritóme rozhodnutie vo veci, ktoré vzhľadom na faktické vyriešenie (strany sporu majú nehnuteľnosti fakticky rozdelené) malo byť už len formálnym deklarováním skutkového stavu. Za daných okolností napadnuté rozhodnutie vážnym spôsobom narušilo právnu istotu na strane sťažovateľiek, odoprelo im právo na spravodlivý proces bez prietáhov a tiež právo na súdnu ochranu.

15. Napádané uznesenie je spôsobilé vzhľadom na vek a zdravotný stav sťažovateľky 1 ohroziť vážnym spôsobom jej zdravie, a teda zasahuje nielen do jej ústavou chránených práv, ale aj do jej telesnej a duševnej integrity, pretože stres vyvolaný hrubou protizákonnosťou má vážny a negatívny dopad na jej psychiku a zdravie.

16. Uznesenie krajského súdu zasahuje aj do ústavou chránených vlastníckych práv sťažovateľky 1 (čl. 20 ústavy), keďže sťažovateľka 1 musí vynaložiť ďalšie prostriedky na právne zastúpenie, ktoré by jej inak neboli vznikli, pričom treba brať do úvahy, že sťažovateľka 1 je dôchodkyňa a vzhľadom na jej vek sa napríklad podľa § 139 ods. 1 písm. e) a f) Trestného zákona považuje za chránenú osobu, t. j. osobu s osobitným dôrazom na nutnosť poskytnutia právnej ochrany.

17. Bez meritórného rozhodnutia nemôže sťažovateľka 1 riadne realizovať svoje dispozičné oprávnenie k časti sporných nehnuteľností, ktoré fakticky už desaťročia užíva. Absenciou meritórného rozhodnutia je negatívne dotknuté aj dispozičné právo sťažovateľky 1 vo vzťahu k domu, ktorý síce nie je predmetom konania a vlastní ho v podielovom spoluvlastníctve so sťažovateľkou 2, avšak bez vyporiadania podielového spoluvlastníctva k zastavaným a priláhlým pozemkom je dom nepredajný.

18. Ústavná sťažnosť sťažovateľky 1 bola uznesením č. k. IV. ÚS 313/2022-15 zo 14. júna 2022 prijatá na ďalšie konanie v celom rozsahu. Ústavná sťažnosť sťažovateľky 2 bola uznesením č. k. II. ÚS 303/2022-11 z 29. júna 2022 prijatá na ďalšie konanie v celom rozsahu. Uznesením č. k. Pls. ÚS 35/2022 z 29. júna 2022 boli veci vedené na ústavnom súde pod sp. zn. IV. ÚS 313/2022 a sp. zn. II. ÚS 303/2022 spojené na spoločné konanie, ktoré je ďalej vedené pod sp. zn. IV. ÚS 313/2022.

III.

Vyjadrenie krajského súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľiek

III.1. Vyjadrenie krajského súdu:

19. Krajský súd k ústavnej sťažnosti uviedol, že prípisom z 28. septembra 2021 vrátil predmetnú právnu vec prvoinštančnému súdu ako predčasne predloženú z dôvodu, že z predloženého spisu nevyplýva, že by zápisnice o pojednávaní konanom 8. októbra 2020 a o verejnom vyhlásení rozsudku 3. novembra 2020 boli aj v písomnej forme vyhotovené, keď odvolací súd ich písomné vyhotovenie považuje za nevyhnutné (§ 99 CSP) i z dôvodov uvedených v § 98, § 99 CSP. Absencia písomného vyhotovenia zápisnice o pojednávaní a zápisnice o verejnom vyhlásení rozsudku vylučuje splnenie účelu vyplývajúceho z § 97 CSP; porovnaj tiež § 52, § 52a, § 55 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 543/2005 Z. z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, Špecializovaný trestný súd a vojenské sudy v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Na veci nič nemení § 56 citovanej vyhlášky. Uložil súdu prvej inštancie vypracovať v písomnej forme (v podrobnom znení) zápisnicu o pojednávaní konanom

8. októbra 2020, ako aj zápisnicu o verejnom vyhlásení rozsudku z 3. novembra 2020, keďže sa v elektronickom súdnom spise zvukový záznam z verejného vyhlásenia rozsudku nenachádza, a tak nie je možné porovnať vyhlásenie rozsudku s jeho písomným vyhotovením s tým, že po vykonaní uvedených úkonov prvoinštančný súd vec opätovne predloží odvolaciemu súdu na rozhodnutie o odvolaní. Súd prvej inštancie predložil opätovne predmetnú vec krajskému súdu, ale bez vyhotovenia písomných zápisníc o pojednávaní a verejnom vyhlásení rozsudku, odôvodňujúc svoj postup § 99 ods. 1 CSP.

20. Prvoinštančný súd nerešpektoval pokyn odvolacieho súdu; preto krajský súd následne rozhodol o odvolaní žalovanej v 1. rade proti rozsudku okresného súdu napadnutým uznesením tak, že ho zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

21. Krajský súd tiež uviedol, že základné právo sťažovateľiek na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov porušené nebolo, pretože vec vedená na krajskom súde pod sp. zn. 15 Co 117/2021 bola rozhodnutá v lehote 5 mesiacov od jej napadnutia, rovnako aj vec vedená pod sp. zn. 15 Co 38/2021 bola vybavená taktiež v lehote 5 mesiacov od jej napadnutia, t. j. bola rozhodnutá v primeranej lehote. Okrem toho nejde o vec, ktorá si vyžaduje, aby prebehla s väčšou rýchlosťou.

22. Krajský súd sa v plnom rozsahu pridrižiava podrobného a vyčerpávajúceho odôvodnenia napadnutého uznesenia. Senát odvolacieho súdu pri rozhodovaní postupoval tak, ako vo všetkých iných veciach, s maximálnou zodpovednosťou a pokorou k právu. Napadnuté uznesenie nie je nepreskúmateľné, vnútorne rozporné, neprijateľné, nepresvedčivé ani arbitrárne. Krajský súd uviedol, že jeho snahou bolo odstrániť pochybenie súdu prvej inštancie, ktorý nevyhotovil písomnú zápisnicu o verejnom vyhlásení rozsudku a ani jeho zvukový záznam, pričom prvoinštančný súd pokyn odvolacieho súdu na odstránenie uvedeného nedostatku ignoroval.

23. Krajský súd zastáva názor, že rešpektoval § 390 CSP s odkazom na bod 19 odôvodnenia svojho rozhodnutia, k čomu dodal, že ide o vec, ktorá začala za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku (rok 1987), k prvému zrušeniu rozsudku prvoinštančného súdu došlo uznesením krajského súdu č. k. NCo/452/1988 z 12. decembra 1988, takže uplynula veľmi dlhá doba od posledného zrušujúceho rozhodnutia, pričom v postupe súdu prvej inštancie došlo k takému závažnému nedostatku (nevyhotovenie zvukového záznamu a ani písomnej zápisnice z verejného vyhlásenia rozsudku), ktorý aj napriek snahe odvolacieho súdu nebol zo strany súdu prvej inštancie odstránený a tento nemohol odstrániť ani odvolací súd. Aj napriek tomu, že súd prvej inštancie vyhotovil z pojednávaní konaných 21. mája 2020 a 8. októbra 2020 zvukové záznamy, nie je zrejmé, ako rešpektoval právny názor a úlohy uložené mu rozhodnutím odvolacieho súdu v poradí prvom (rok 1988), či a aké nastali skutočnosti po prvom zrušujúcom rozhodnutí dôležité pre rozhodnutie o zrušení a vyporiadaní podielového spoluvlastníctva, osobitne o vecnom bremene, t. j. či (ne)nastala zmena skutkových okolností od prvého zrušujúceho rozhodnutia, ktorá by odôvodňovala zriadenie vecného bremena, alebo už neboli splnené podmienky na zriadenie vecného bremena. Odvolací súd potom nemohol rozhodnúť sám v tomto štádiu konania aj preto, lebo nie sú splnené skutkové a právne dôvody na rozhodnutie odvolacieho súdu v merite veci.

24. V danom prípade podľa odvolacieho súdu tak nedošlo postupom odvolacieho súdu k porušeniu práva sťažovateľiek na spravodlivý proces ani k prieťahom v konaní.

III.2. Vyjadrenie zúčastnených osôb:

25. Zúčastnená osoba, ktorou je V. K. zastúpená advokátkou A. M., uviedla, že krajský súd správne poukázal na absenciu zvukového záznamu ako i písomnej zápisnice o verejnom vyhlásení rozsudku, čo je jeden z procesných dôvodov, pre ktoré nemôže rozhodnúť v odvolacom konaní.

26. Ďalej poukázala na zložitosť právnej veci, ktorú síce sťažovateľky označujú ako štandardnú rozhodovaciu činnosť súdov, avšak nie je to tak. S daným konaním súviselo v priebehu času viacero iných konaní.

27. Prvou veľmi závažnou otázkou, ktorú namieta aj krajský súd, je postavenie a absencia S. K. v danom konaní, ktorá je podielovou spoluvlastníčkou dotknutej nehnuteľnosti.

28. Postupom a rozsudkom okresného súdu došlo k hrubému zásahu do práv žalovaných, keď sa okresný súd vôbec nezaoberal zabezpečením prístupu žalovaných a podielovej spoluvlastníčky S. K. k ich nehnuteľnostiam a nepriznal im ani finančnú kompenzáciu nákladov, ktoré je nevyhnutné vynaložiť na vybudovanie prístupu, avšak primárnou otázkou je, či to je vôbec technicky možné. Ak by okresný súd vykonal obhliadku, ako mu určil krajský súd v predchádzajúcom zrušujúcom rozhodnutí, mal by konkrétnu predstavu o veci.

29. Na dĺžku napadnutého súdneho konania má jednoznačne vplyv i fakt, že účastníci tohto súdneho konania boli spoločne i účastníkmi konania o dedičstve po poručiťovi J. K., ktorý bol ich právnym predchodcom a od neho odvodzujú svoje nároky a vlastnícke práva. Dedičské konanie po menovanom bolo čiastočne skončené uznesením Okresného súdu Bratislava II sp. zn. D6/1993, Dnot 53/2009, teda 32 rokov po smrti poručiťa, avšak následne vo veci dedičstva po poručiťovi prebehlo dedičské konanie vedené na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 38D/361/2015, Dnot 62/2015, ktoré bolo právoplatne skončené 3. novembra 2015.

30. Krajský súd nenesie žiadnu vinu na dĺžke súdneho konania vedeného pod sp. zn. 11 C 182/1987, ktoré žalobkyne iniciovali predčasne a následne bolo pre jeho konanie potrebné riešiť množstvo predbežných otázok, ktoré mali jednoznačne vplyv a význam pre toto konanie. Tým sa konanie aj značne skomplikovalo.

31. Vo veci poukázala aj na fakt, že žalovaní vo veci nespôsobili žiadne prierahy, vždy vykonali úkony, na ktoré ich súd vyzval. Konanie trvá desiatky rokov s poukazom na komplikovanosť veci, keďže žalobkyňa A. K. si časť pozemkov zakúpila, pričom tieto pozemky boli podľa názoru zúčastnenej osoby protiprávne odobraté práve S. K., ktorá nebola nikdy právoplatne odsúdená za opustenie vlastní, a teda jej ani nemohol byť uložený trest prepadnutia majetku. A. K. nebola vo veci nikdy dobromyseľná, keďže vedela, že odsúdenie a prepadnutie majetku S. K. je sporné a do dnešného dňa nebolo preukázané.

32. Zúčastnená osoba uviedla, že Okresný súd Bratislava III vec rozhodol bez vykonania úkonov, na ktoré ho zaviazal krajský súd v uznesení č. k. 14 Co 482/88 z 12. decembra 1988, a preto krajský súd teda nemal inú možnosť, ako rozsudok okresného súdu zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie. Žalovaná sa domáha svojich práv a vo veci podala odvolanie, lebo súd sa návrhmi na vstup účastníka do konania a finančné vyrovnanie či zabezpečenie nerušeného prístupu k nehnuteľnostiam nezaoberal a do úvahy bral iba práva a argumentáciu žalobkyň.

33. Ak by ústavný súd pristúpil k zrušeniu uznesenia krajského súdu, došlo by k porušeniu práv žalovaných na spravodlivý proces a zároveň by bolo porušené právo na spravodlivý proces S. K., ktorá nebola z neobjasnených dôvodov do konania pribratá a ani súd o tomto návrhu nerozhodoval.

34. Okresný súd hrubo porušil procesné právo aj tým, že nevyhotovil zápisnicu ani zvukový záznam o vyhlásení rozsudku a v prípade, že o takýto záznam požiadajú žalovaní, okresný súd takýto záznam nie je schopný predložiť.

35. Podľa názoru zúčastnenej osoby § 390 CSP nie je možné aplikovať na postup krajského súdu vo veci, keď tento z procesných a technických dôvodov a v snahe odstrániť porušenie základných práv a zabezpečiť rovnosť strán v procese nemohol vo veci rozhodnúť. Ustanovenie § 390 CSP, na ktorý poukazujú sťažovateľky, nemôže byť automaticky použité v tejto veci, keďže ide o chyby konania na súde prvej inštancie zistené ex offio, medzi nimi aj o porušenie práv na rovné postavenie strán sporu a základných ľudských práv, práva na súdnu ochranu, ktorá je súčasťou Charty základných práv Európskej únie.

36. Zúčastnená osoba, ktorou je O. K., možnosť vyjadriť sa k ústavnej sťažnosti nevyužila.

III.3. Replika sťažovateľiek:

III.3.1. Replika sťažovateľky 1:

37. Sťažovateľka 1 k vyjadreniu krajského súdu vo vzťahu k neexistencii domnelých väd prvoinstančného konania uviedla, že je zrejmé, že je len a len na konajúcom sudcovi, či sa rozhodne popri vyhotovení zvukového záznamu vyhotovovať aj zápisnicu z pojednávania. Pokiaľ sa teda konajúci sudca rozhodne, že nebude spisovať aj zápisnicu, neporuší zákon, a teda konanie nie je postihnuté žiadnou procesnou vadou. Pokiaľ okresný súd obligatórne vyhotovil z pojednávania konaného 8. októbra 2020 zvukový záznam, avšak nevyhotovil písomnú zápisnicu, konal v súlade s § 99 ods. 1 CSP, ktorý konajúcemu súdu takýto postup umožňuje. Okresný súd konal v súlade so zákonom, pokiaľ z vyhlásenia rozsudku konaného 3. novembra 2020, na ktorom sa nezúčastnila žiadna zo strán sporu a nevykonávalo sa tam dokazovanie, nevyhotovil zvukový záznam. Konanie okresného súdu v súlade so zákonom teda vylučuje vznik procesnej vady, na ktorú sa odvoláva krajský súd.

38. Zároveň je zrejmé, že krajský súd konal v rozpore so zákonom, pokiaľ okresnému súdu vrátil odvolací spis a domáhal sa (dodatočného) vypracovania zápisnice v písomnej forme v podrobnom znení, čím spôsobil prieťahy v konaní, pretože namiesto rozhodovania o odvolaní vrátil bez opory v zákone spis prvoinstančnému súdu s požiadavkou na doplnenie.

39. Hypotéza uvedená v § 390 CSP bola podľa sťažovateľky 1 naplnená, a teda krajský súd bol povinný vo veci meritórne rozhodnúť. Podľa odbornej právnickej literatúry a ustálenej rozhodovacej praxe ústavného súdu sa nemôže krajský súd odkloniť od § 390 CSP. Dokonca tak nemôže učiniť ani v prípade, že by prvoinstančné konanie trpelo takými procesnými vadami, ktoré by inak odôvodňovali zrušenie prvoinstančného rozhodnutia a vrátenie veci. Vo vzťahu k meritu veci je absolútne irelevantné tvrdenie krajského súdu, že rozhodol v lehote 5 mesiacov od predloženia spisu, pretože svojím arbitrárnym postupom priebeh konania zásadným spôsobom spomalil. Tvrdenie o vybavení veci v 5-mesačnej lehote je zavádzajúce, pretože prvýkrát bol odvolací spis predložený krajskému súdu 14. apríla 2021, ktorý ho bez zjavného zákonného dôvodu vrátil prvoinstančnému súdu prípisom z 28. septembra 2021, čím konal bez opory v zákone a spôsobil prieťahy v konaní, takže nerozhodol v 5-mesačnej lehote, ale v jednoročnej lehote.

40. K vyjadreniu zúčastnenej osoby sťažovateľka 1 doplnila, že vo vzťahu k predmetu konania pred ústavným súdom sú jej tvrdenia irelevantné a bolo potrebné ich uplatňovať v rámci prostriedkov procesnej obrany a procesného útoku v konaní pred všeobecným súdom.

III.3.2. Replika sťažovateľky 2:

41. K vyjadreniu krajského súdu sťažovateľka 2 oznámila, že v plnom rozsahu súhlasí so skutkovými tvrdeniami, s vyjadreniami a argumentáciou obsiahnutou vo vyjadrení sťažovateľky 1 k podaniu krajského súdu, a preto ich nebude opätovne uvádzať.

42. S poukazom na skutkové okolnosti veci (špecifikované vo vyjadrení) je zrejmé, že prvoinštančný súd konal v súlade so zákonom, resp. žiadnym spôsobom neporušil procesné predpisy, pretože plne rešpektoval právny názor a úlohy uložené mu v poradí prvým rozhodnutím odvolacieho súdu, a preto neobstojí tvrdenie krajského súdu, že nemohol rozhodnúť sám v tomto štádiu konania aj preto, lebo nie sú splnené skutkové a právne dôvody na rozhodnutie odvolacieho súdu v merite veci.

43. Okresný súd nepochybil, keďže obhliadka miesta samého bola nahradená vykonaným odborným znaleckým posudkom, v ktorom bolo obsiahnuté aj zodpovedanie otázky na zistenie prístupovej cesty účastníkov k domovým nehnuteľnostiam, ktoré užívajú žalovaní. Zároveň možno konštatovať, že vzhľadom na predložený znalecký posudok je osobná obhliadka súdom, ktorý nemá také odborné znalosti ako znalec (ktorý už otázku prístupu posúdil), absolútne irelevantná a nehospodárna.

44. S poukazom na tvrdenie krajského súdu obsiahnuté v bode 18 napadnutého uznesenia, že krajský súd sa v odvolacom konaní nezaoberal odvolacími námietkami, ale napriek tomu zároveň zaviazal okresný súd tak, že „Povinnosťou súdu prvej inštancie bude opätovne rozhodnúť o žalobe oboch žalobkýň, vysporiadať sa s návrhom zrušujúceho uznesenia Krajského súdu v Bratislave zo dňa 12.12.1988, č. k. 14Co 452/88-125, tohto uznesenia, vykonať vo veci dokazovanie a v prípade potreby vykonať aj také dokazovanie, ktoré strany nenavrhl...“, zastáva sťažovateľka 2 názor, že zo strany krajského súdu ide o závažné porušenie procesných predpisov, porušenie zásady kontradiktórnosti, na ktorej je postavený Civilný sporový poriadok, a tiež porušenie procesnej rovnosti strán a rovnosti zbraní, pretože krajský súd nabáda prvoinštančný súd k tomu, aby sanoval nečinnosť žalovaných vlastnou aktívnou činnosťou.

45. K vyjadreniu zúčastnenej osoby sťažovateľka 2 oznámila, že v plnom rozsahu súhlasí so skutkovými tvrdeniami, s vyjadreniami a argumentáciou obsiahnutou vo vyjadrení sťažovateľky 1, v celom rozsahu sa k nim pripája. Navyše uviedla, že napriek skutočnosti, že vo svojom vyjadrení zúčastnená osoba opakovane dôrazne poukazuje na údajné závažné procesné pochybenia prvoinštančného súdu týkajúce sa „údajného“ porušenia práv S. K., najmä z dôvodu „postavenia a absencie pani S. K. v danom konaní...“, sťažovateľka 2, ktorá je sestrou S. K. a je s ňou v pravidelnom kontakte, môže týmto jednoznačne prehlásiť, že S. K. podľa jej vyjadrenia nemá záujem byť účastníčkou predmetného konania a nie je ani informovaná o jeho priebehu.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

46. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľiek je tvrdenie, že došlo k porušeniu ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a to namietaným uznesením krajského súdu, ktorý napriek § 390 CSP už druhýkrát zrušil rozsudok okresného súdu v merite veci a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, hoci podľa názoru sťažovateľiek mal vo veci rozhodnúť sám.

IV.1. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru:

47. Ústavný súd zdôrazňuje svoju všeobecne známu a ustálenú judikatúru, podľa ktorej do obsahu základného práva na súdnu ochranu (ako aj práva na spravodlivé súdne konanie, pozn.) patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne súladne interpretovaná, platná a účinná právna úprava (IV. ÚS 77/2002).

48. Podľa § 389 ods. 1 CSP odvolací súd rozhodnutie súdu prvej inštancie zruší, len ak a) neboli splnené procesné podmienky, b) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, ak tento nedostatok nemožno napraviť v konaní pred odvolacím súdom, c) súd prvej inštancie v dôsledku nesprávneho právneho posúdenia veci nevykonal navrhované dôkazy, ak nie je účelné doplniť dokazovanie odvolacím súdom, alebo d) nejde o rozhodnutie vo veci samej a dôvody, pre ktoré bolo vydané, zanikli alebo ak také dôvody neexistovali.

49. Podľa § 390 CSP odvolací súd sám rozhodne vo veci, ak a) rozhodnutie súdu prvej inštancie bolo už raz odvolacím súdom zrušené, vec bola vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie a b) odvolací súd koná a rozhoduje o odvolaní proti novému rozhodnutiu súdu prvej inštancie.

50. Ustanovenie § 390 CSP bolo zaradené do civilného procesného práva s cieľom zvýšenia rýchlosti a efektívnosti súdneho konania a v nadväznosti na základné zásady civilného sporového konania. Jednou z nich je i zásada vyjadrená v čl. 17 CSP, podľa ktorej súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným priet'ahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb. Účelom § 390 CSP je zrýchlenie konania rozhodnutím v merite veci a skrátenie celkovej dĺžky súdneho konania.

51. Ustanovenie § 390 CSP ukladá odvolaciemu súdu povinnosť, aby sám rozhodol vo veci, ak je naplnená hypotéza tejto normy, podľa ktorej rozhodnutie súdu prvej inštancie bolo už raz odvolacím súdom zrušené, vec bola vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie a odvolací súd koná a rozhoduje o odvolaní proti novému rozhodnutiu súdu prvej inštancie (I. ÚS 52/2020).

52. Z napadnutého uznesenia krajského súdu, ktorým krajský súd rozhodoval o odvolaní žalovanej (zúčastnená osoba) proti rozsudku okresného súdu (v poradí druhému rozsudku v merite veci), je zrejmé, že krajský súd rozsudok súdu prvej inštancie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že „prvoinštančný súd pochybil, ak nevyhotovil zvukový záznam alebo písomnú zápisnicu o verejnom vyhlásení rozsudku zo dňa 3.11.2020, čím porušil ustanovenie § 219 ods. 4 C.s.p., podľa ktorého len čo súd vyhlási rozsudok, je ním viazaný. V tomto ustanovení je zakotvený princíp viazanosti súdu vyhláseným rozsudkom. Uvedené znamená, že pokiaľ súd verejne vyhlási rozsudok, tento jeho výrok ho už zaväzuje. Ak by súd po vyhlásení rozsudku zistil, že rozhodol nesprávne, nemá možnosť rozhodnúť inak. Znenie výroku rozsudku uvedené v zápisnici z pojednávania, na ktorom sa vyhlasuje rozsudok (§ 99 C.s.p.) ako aj zaznamenané vo zvukovom zázname (§ 98 C.s.p.), musí byť v zásade totožné so znením výroku v písomnom vyhotovení rozsudku...

Z dôvodu absencie písomnej zápisnice o verejnom vyhlásení rozsudku alebo zvukového záznamu tak odvolací súd nemôže napadnutý rozsudok podrobiť odvolaciemu prieskumu z procesného hľadiska, ale ani z vecných a právnych dôvodov. Odvolací súd dodáva, že ak strana požiada súd o kópiu zápisnice, súd ju vydá bezodkladne (§ 99 ods. 2 C.s.p.). Nie je v danej veci potom jasné akú kópiu zápisnice o verejnom vyhlásení rozsudku by prvoinštančný súd sporovej strane na jej vyžiadanie vydal, keď nevyhotovil písomnú zápisnicu a ani zvukový záznam o verejnom vyhlásení rozsudku. Odvolací súd ešte poukazuje na to, že predmetný spor sa vedie na súde od roku 1987 (ide o tzv. reštančnú vec) a jeho predmetom je zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva, z dôvodu ktorého je vhodné a účelné spisovať o jednotlivých procesných úkonoch aj klasické písomné zápisnice.“

53. Ako už je v opise skutkových okolností prípadu bližšie uvedené, krajský súd rozhodoval o odvolaní proti rozhodnutiu súdu prvej inštancie dvakrát. Po prvýkrát rozhodnutie súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, teda možno konštatovať splnenie prvej z dvoch kumulatívnych podmienok § 390 CSP, a to podmienky podľa písm. a), t. j. rozhodnutie súdu prvej inštancie bolo už raz odvolacím súdom zrušené, vec bola vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Ďalšie (v poradí druhé) rozhodnutie súdu prvej inštancie odvolací súd na základe odvolania žalovanej zrušil a vec vrátil okresnému súdu, teda bola splnená druhá kumulatívna podmienka na aplikáciu § 390 CSP, t. j. že napadnutým rozhodnutím o odvolaní (v poradí druhým) krajský súd konal a rozhodoval o odvolaní proti novému rozhodnutiu súdu prvej inštancie.

54. Ústavný súd sa nemôže stotožniť s argumentáciou porušovateľa v jeho vyjadrení ani argumentáciou zúčastnenej osoby, že v okolnostiach tohto prípadu nebolo možné aplikovať § 390 CSP z dôvodu procesných pochybení okresného súdu spočívajúcich v nesplnení povinnosti vyhotoviť zápisnicu z vyhlásenia rozsudku okresného súdu pre nemožnosť porovnania vyhláseného znenia rozsudku s jeho písomným vyhotovením. Ústavný súd konštatuje, že v danej veci nedošlo k znemožneniu účasti na verejnom vyhlásení rozsudku okresného súdu, teda na verejnom oboznamovaní prítomných súdom o tom, ako a z akých dôvodov súd rozhodol. Okresný súd riadne (oboznámením o čase a mieste pojednávania) vytvoril sporovým stranám procesnú možnosť kontroly, či výrok verejne vyhláseného rozsudku nebol prípadne dodatočne zmenený, ktorú však ani jedna zo strán nevyužila, keďže z úradného záznamu z 3. novembra 2020 vyplýva, že k vyhláseniu rozsudku okresného súdu došlo bez prítomnosti strán sporu, ako aj ich právnych zástupcov. Formálne vyhotovenie zápisnice o vyhlásení rozsudku (nie je vylúčená ani jej chybovosť, pozn.), na ktorej trvá odvolací súd, podľa názoru ústavného súdu neumožňuje kontrolu vyhláseného rozhodnutia s jeho písomným vyhotovením zo strany sporových strán ani verejnosti za situácie, že na tomto úkone súdu neboli prítomní. Zároveň (a to platí primárne) potreba spísania zápisnice bola v tejto situácii vecou uváženia okresného súdu a vzhľadom na okolnosti vyhlasovania rozsudku bez prítomnosti strán nemožno jeho negatívny záver relevantne spochybnit'. Naopak, nemožno odobriť ako zákonne a ústavne súladný postup vrátenia spisu okresnému súdu krajským súdom pred jeho rozhodovaním v odvolacom konaní na dodatočné spísanie zápisnice, ktorá by v takom prípade nezodpovedala reáliám konania, pretože by išlo o postup zodpovedajúci antedatovaniu. Zvukový záznam z vyhlásenia rozsudku nebol okresný súd v súlade s § 98 ods. 1 CSP povinný vyhotoviť.

55. Existencia zvukového záznamu z konaných pojednávaní v zásade umožňuje riešiť pochybnosti alebo prieskumný podklad odvolacieho súdu. Vecne (bez ohľadu na absenciu povinnosti okresného súdu vyhotoviť záznam alebo zápisnicu) je teda relevantná len zvukovým

záznamom neoveriteľná pochybnosť krajského súdu v tom smere, že nie je možné porovnať vyhlásenie rozsudku s jeho písomným vyhotovením. K realnosti takej úvahy treba podotknúť, že písomné vyhotovenie rozsudku okresného súdu nebolo spochybnené ani jednou zo strán sporu. Nad tento rámec ústavný súd dodáva, že nevidí dôvod ani na iné spochybnenie postupu okresného súdu, ktorý by mal mať v uvedenej alternatíve (iné písomné vyhotovenie rozsudku oproti jeho vyhláseniu) manipulačnú povahu. Písomne vyhotovený rozsudok je verejnou listinou a princíp vyjadrený v § 205 CSP sa sprostredkovane použije aj na postup súdu (iného orgánu verejnej moci) pri výkone jeho právomoci (tu pri vyhlasovaní a písomnom vyhotovení rozsudku), pokiaľ nemožno hodnoverne pomenovať (v tomto prípade krajským súdom) skutočnosť, ktorá preukazuje opak. Nie je teda prípustné založiť pochybnosť na prezumpcii nestatočnosti dotknutého orgánu vyvodenej ako abstraktný predpoklad.

56. V tejto súvislosti zároveň ústavný súd tiež konštatuje, že krajský súd sa v napadnutom uznesení aplikáciou § 390 CSP zaoberal a uviedol, že „vzhlľadom na tak závažné vyššie uvedené nedostatky v postupe súdu prvej inštancie, ktoré odvolací súd nemôže odstrániť, nie je možné aby vo veci sám rozhodol. Vzhlľadom k uvedenému za daného stavu by odvolací súd rozhodnutím vo veci nahrádzal prvoinštančné rozhodnutie, čím by bolo stranám sporu odopreté právo namietať správnosť skutkových a právnych záverov na inštančne vyššom súde. Posúdenie podstaty veci v rámci dvojinštančného súdneho konania je súčasťou práva na súdnu ochranu a spravodlivý súdny proces. Z uvedeného dôvodu odvolací súd nepostupoval v zmysle § 390 písm. a/ C.s.p. a vo veci nerozhodol sám aj napriek tomu, že rozhodnutie súdu prvej inštancie už bolo raz odvolacím súdom zrušené a vec mu bola vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.“

57. Uvedené úvahy krajského súdu vzhlľadom na odôvodnenie vyplývajúce z napadnutého uznesenia krajského súdu (bod 18), v ktorom konštatoval, že sa nezaoberal odvolacími námietkami žalovanej 1, len všeobecne uložil okresnému súdu postupovať v intenciách prvého zrušujúceho uznesenia odvolacieho súdu, vykonať vo veci dokazovanie, riadne zistiť skutkový stav, dôkazy vyhodnotiť a vyvodiť z nich odôvodnené závery, sú značne oslabené.

58. Ústavnému súdu je zrejmý záujem predovšetkým odvolacích súdov na vyhotovovaní zápisníc z procesných úkonov, ktoré im umožňujú prehľadnejšiu a rýchlejšiu orientáciu v spise. Nová právna úprava v zmysle Civilného sporového poriadku, ako to napokon aj krajský súd v napadnutom rozhodnutí uviedol, však vychádza zo zásady preferencie zaznamenávania procesných úkonov súdu technickým zariadením určeným na zaznamenávanie zvuku a len subsidiárne, t. j. ak to súd považuje za vhodné a účelné, je ponechaná možnosť vyhotovenia klasickej písomnej zápisnice. Vyhotovenie klasickej zápisnice o procesnom úkone závisí od úvahy súdu, pričom súd zhodnotí kritérium procesnej ekonómie vhodnosti a účelnosti. Ak by však išlo o procesný úkon, pri ktorom nie je prítomná žiadna strana sporu a súd ani nevykonáva dokazovanie, nie je povinný vyhotoviť ani zvukový záznam. Tak to bude napríklad pri verejnom vyhlásení rozsudku podľa § 219 ods. 3 CSP, ak sa vyhlásenia rozsudku nezúčastní žiadna strana. Pokiaľ krajský súd poukazuje na § 52a vyhlášky, podľa ktorej ak súd vo veci rozhodol rozsudkom bez nariadenia pojednávania, o verejnom vyhlásení rozsudku sa spíše zápisnica, ústavný súd konštatuje, že predmetná vyhláška je podzákonným právnym predpisom a pokiaľ okresný súd v súlade so zásadou hospodárnosti konania, poukazujúc na § 99 CSP, nevyhotovil zápisnicu o vyhlásení rozsudku a v zmysle § 98 ods. 1 CSP nevyhotovil o tomto procesnom úkone ani zvukový záznam, pričom samotné vyhlásenie rozsudku zachytil len prostredníctvom úradného záznamu, ide o ústavne udržateľný postup. Nemožno však oproti argumentácii krajského súdu nedodať, že v tomto prípade nešlo o postup pri vyhlásení

rozsudku bez nariadenia pojednávania (§ 177 ods. 2 CSP), keďže pojednávanie sa konalo a bolo aj zvukovo zaznamenané, keď rozsudok nemusí byť vyhlásený hneď po jeho skončení, pokiaľ súd použije postup podľa § 219 ods. 2 druhej a tretej vety CSP.

59. Ústavný súd už judikoval, že z dikcie § 390 CSP vyplýva, že toto ustanovenie je formulované kategoricky a v ňom uloženú povinnosť ukladá odvolaciemu súdu splniť vždy, ak sú naplnené predpoklady obsiahnuté v tomto rozhodnutí. Aj odvolací súd je povinný konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Z hľadiska systematiky Civilného sporového poriadku ide o ustanovenie špeciálne vo vzťahu k ustanoveniam upravujúcim iné spôsoby rozhodovania o podanom odvolaní (vrátane § 389 CSP). Ako aj zo skoršej rozhodovacej praxe ústavného súdu vyplýva, pri splnení predpokladov na aplikáciu § 390 CSP je daná zákonná povinnosť odvolacieho súdu postupovať dôsledne podľa tohto ustanovenia bez možnosti akýchkoľvek úvah od tohto ustanovenia sa odkloniť (I. ÚS 227/2018, II. ÚS 531/2018).

60. Ústavný súd už taktiež vyslovil, že opomenutie príkazu vyplývajúceho z § 390 CSP, aby odvolací súd sám vo veci rozhodol, a to bez akéhokoľvek odôvodnenia tohto opomenutia krajským súdom, zakladá danosť takého procesného excesu zrušujúcim uznesením odvolacieho súdu, v príčinnej súvislosti s ktorým dochádza k porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (m. m. I. ÚS 570/2017). V posudzovanej veci bol kritický postup síce krajským súdom odôvodnený, ako však z obsahu predchádzajúcich bodov vyplýva, jeho odôvodnenie z hľadiska ústavnej udržateľnosti neobstojí. Kategoricky zákonom nastavené procesné parametre nemôže vyvážiť okolnosť, že postup bez možnosti kasácie je pre odvolací súd nepochybne zložitejší.

61. Formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť. Ústavný súd vzhľadom na uvedené dospel k záveru, že napadnutým rozhodnutím krajského súdu, ktorým odvolací súd odmietol aplikovať § 390 CSP, čím rezignoval na meritórny prieskum rozsudku okresného súdu, odvolávajúci sa na procesné pochybenia súdu prvej inštancie, došlo k porušeniu práva sťažovateľiek na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

62. Ústavný súd v súvislosti s návrhom sťažovateľiek na zrušenie napadnutého rozhodnutia a vrátenie veci krajskému súdu dospel k záveru, že pre dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby tomuto návrhu vyhovel (výrok 3). Ide o jednu z výnimiek oproti bežnému postupu ústavného súdu, ktorý kasačné rozhodnutia vyvolávajúce stav právoplatne neskončeného konania okrem výnimočných prípadov nezrušuje. V tomto prípade je však ústavná neudržateľnosť ďalšieho postupu a rozhodovania súdov nezvratná, keďže meritóme mal rozhodnúť odvolací súd, a tým vec právoplatne skončiť. Krajský súd je v ďalšom konaní vo veci podľa § 134 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze.

IV.2. K namietanému porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru:

63. Sťažovateľky v súvislosti s napadnutým rozhodnutím krajského súdu, ktorý neaplikoval § 390 CSP a vec meritóme sám nerozhodol, namietajú aj porušenie svojho základného práva

na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

64. V odôvodnení svojich ústavných sťažností sťažovateľky argumentovali najmä skutočnosťou, že konanie nie je meritórne ukončené ani po 35 rokoch a krajský súd svojím arbitrárnym rozhodnutím čakanie na právoplatné skončenie dotknutého súdneho konania zmaril. V petite svojich ústavných sťažností však ako porušovateľa svojich práv označili len krajský súd, ktorý rozhodoval vo veci ako súd odvolací a vydal napadnuté rozhodnutie, ktorým v poradí druhý meritórny rozsudok súdu prvej inštancie zrušil a vec mu vrátil na opätovné konanie. Vzhľadom na viazanosť ústavného súdu návrhom na začatie konania preto ústavný súd v súvislosti so sťažovateľkami namietaným porušením základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov posudzoval len postup krajského súdu v odvolacom konaní.

65. Otázkou existencie zbytočných prietáhov v konaní, a tým aj porušením základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, skúma ústavný súd vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu podľa právnej a faktickej zložitosti veci, podľa správania účastníkov konania a spôsobu, akým v konaní postupoval súd (II. ÚS 74/97).

66. Predmetom súdneho sporu bola žaloba sťažovateľiek o vyporiadanie podielového spoluvlastníctva. V okolnostiach veci nie je kritérium skutkovej alebo právnej zložitosti veci významné vzhľadom na skutočnosť, že krajský súd zrušil rozsudok okresného súdu z procesných dôvodov bez meritórneho preskúmania. Ústavný súd tiež nezistil žiadne skutočnosti, ktoré by boli také zásadné, aby ich v súvislosti s dĺžkou odvolacieho konania bolo potrebné pripísať na ťarchu správania sťažovateľiek.

67. Z hľadiska hodnotenia postupu krajského súdu z predloženého spisu okresného súdu vyplýva, že predmetný spis bol predložený krajskému súdu prvýkrát 14. apríla 2021 na rozhodnutie o odvolaní žalovanej v 1. rade proti rozsudku okresného súdu, ktorý vrátil spis prípisom z 23. septembra 2021 súdu prvej inštancie ako predčasne predložený z dôvodu, že spis na súde prvej inštancie je vedený aj v písomnej forme, avšak z neho nevyplýva, že by zápisnice o pojednávaní konanom 8. októbra 2020 a o verejnom vyhlásení rozsudku 3. novembra 2020 boli aj v písomnej forme vyhotovené. Uložil súdu prvej inštancie vypracovať v písomnej forme (v podrobnom znení) obe zápisnice. Tiež uviedol, že v elektronickom súdnom spise sa zvukový záznam z verejného vyhlásenia rozsudku nenachádza, a tak nie je možné porovnať vyhlásenie rozsudku s jeho písomným vyhotovením, a preto krajský súd nariadil okresnému súdu po vykonaní uvedených úkonov opätovne predložiť vec na rozhodnutie o odvolaní. Súd prvej inštancie 25. októbra 2021 opätovne predložil spis odvolaciemu súdu s prípisom, v ktorom uviedol, že z § 99 ods. 1 CSP nevyplýva povinnosť vyhotovovať zápisnicu z pojednávania, zápisnica o procesných úkonoch sa spisuje vtedy, ak to súd považuje za vhodné a účelné. Z rovnakého dôvodu sa v spise nenachádza ani zápisnica o verejnom vyhlásení rozsudku, pričom zvukový záznam z vyhlásenia vyhotovený nebol, pretože súd nekonal so stranou, na verejnom vyhlásení rozsudku nebola prítomná žiadna strana sporu a súd nevykonával dokazovanie (§ 98 ods. 1 CSP). Krajský súd, konštatujúc nesplnenie uložených povinností, rozhodol kasačným uznesením z 31. marca 2022.

68. Z priebehu napadnutého konania je zjavné, že k prvému zrušujúcemu rozhodnutiu krajského súdu došlo ešte za platnosti a účinnosti Občianskeho súdneho poriadku, a to v roku 1988. Naproti tomu v poradí druhé rozhodnutie krajského súdu, ktorým zrušil druhý rozsudok okresného súdu, bolo už vydané za účinnosti Civilného sporového poriadku, ktorý bol v čase rozhodovania o odvolaní záväzný pre postup krajského súdu. Vzhľadom na okamžitú aplikabilitu Civilného sporového poriadku a okolnosti posudzovanej veci už podľa názoru

ústavného súdu nebolo možné opätovné zrušenie rozsudku súdu prvej inštancie krajským súdom.

69. Krajský súd vo svojom vyjadrení uviedol, že v oboch aktuálnych odvolacích konaniach v právnej veci sťažovateľiek rozhodol v lehote kratšej ako 5 mesiacov. Ústavný súd súhlasí s tým, že tieto lehoty (spolu predstavujúce 1 rok od prvého predloženia veci odvolaciemu súdu na odvolacie konanie) pri rozhodovaní krajského súdu v okolnostiach tejto veci nemožno považovať za neprimerané. Avšak ústavný súd musí konštatovať, že napadnuté rozhodnutie krajského súdu ovplyvnilo celkovú dĺžku konania, ktorá je sama osebe neprimeraná. Krajský súd nepostupoval v súlade s § 390 CSP napriek jeho výslovnému zneniu, ktoré nepripúšťa vo veci inú možnosť ako povinnosť krajského súdu, aby sám vo veci rozhodol, napadnutým uznesením rozsudok okresného súdu opätovne zrušil a vec vrátil okresnému súdu na nové konanie a rozhodnutie. Ústavný súd konštatuje, že v dôsledku uvedeného postupu krajského súdu nebol dosiahnutý účel zakotvený v § 390 CSP, ktorým je zrýchlenie konania rozhodnutím v merite veci, ale, naopak, priebeh konania pri rozhodovaní vo veci samej sa opätovne spomalil.

70. Ústavný súd k vyjadreniu zúčastnenej osoby považuje za potrebné dodať, že jej skutkové tvrdenia a právne posúdenie mohli byť predmetom posúdenia v konaní pred všeobecnými súdmi.

71. Ústavný súd preto dospel k záveru, že postup krajského súdu, ktorý nerešpektoval § 390 ods. 2 CSP, jednoznačne nepriaznivo ovplyvnil dĺžku napadnutého konania (m. m. III. ÚS 5/2018, I. ÚS 227/2018, IV. ÚS 587/2018, II. ÚS 3/2022, I. ÚS 548/2020, II. ÚS 348/2019, I. ÚS 52/2020). Vzhľadom na uvedené ústavný súd konštatuje, že postupom krajského súdu v odvolacom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľiek na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 2 výroku nálezu).

V.

Rozhodnutie o návrhu na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

72. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie (podobne § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde). Sťažovateľky v ústavných sťažnostiach žiadali priznať finančné zadosťučinenie v sume 35 000 eur pre každú z nich, poukazujúc na celkovú dĺžku súdneho konania, ktoré v prevažnej miere prebiehalo pred okresným súdom. Podľa názoru ústavného súdu v danom prípade prichádzalo do úvahy aj priznanie finančného zadosťučinenia, pri ktorého určení vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu, význam veci pre sťažovateľa a dĺžku konania. Vzhľadom na zistený stav posudzovaného konania a vzhľadom na to, že ústavný súd posudzoval len postup krajského súdu, ktorého ako jediného odporcu sťažovateľky v ústavnej sťažnosti označili, a neposudzoval konanie ako celok, avšak, prihliadajúc na neprimeranosť celého dotknutého súdneho konania, priznal každej zo sťažovateľiek finančné zadosťučinenie v sume 2 000 eur (bod 4 výroku tohto nálezu) a vo zvyšnej časti návrhu sťažovateľiek nevyhovel (bod 7 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

73. Ústavný súd priznal sťažovateľke 1, ako aj sťažovateľke 2 (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v sume 616,38 eur (body 5 a 6 výroku tohto nálezu).

74. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľiek (každá z nich samostatne zastúpená odlišnou právnou zástupkyňou) ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je v sume 193,83 eur a hodnota režijného paušálu je v sume 11,63 eur. Každá z sťažovateľiek vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu a vyjadrenie k stanovisku krajského súdu a zúčastnenej osoby), a to bez ohľadu na skutočnosť, že obe sťažovateľky sa vyjadrili k stanovisku krajského súdu a zúčastnenej osoby samostatnými podaniami, čo nebolo nevyhnutné ani potrebné.

75. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právnych zástupkyň sťažovateľiek (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označených v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

VII.

Obiter dictum

76. Ústavný súd dodáva, že nepochybuje o interpretačnom smerovaní krajského súdu k zákonnému a spravodlivému rozhodnutiu v dotknutej veci, teda o absencii svojvôle pri jeho rozhodovaní napriek zistenej chybe s atribútmi ústavnej neudržateľnosti. Rovnako si ústavný súd uvedomuje koncepčné a praktické komplikácie, ktoré úprava § 390 CSP môže spôsobiť napriek jej účelu zameranému na právoplatné rozhodovanie súdov v časovo únosnom horizonte. Vzhľadom na kogentný charakter dotknutej procesnej úpravy a ďalšie okolnosti uvedené v bode 59 tohto odôvodnenia je však pri konfrontácii s tomu zodpovedajúcimi argumentmi ústavnej sťažnosti nevyhnutné trvať na zákonodarcom nastolenom riešení postupu odvolacieho súdu.